

Esitutkintojen viivästymiset ja tutkinnanjohtajan menettelyä koskeva syyteharkinta

ASIAN VIREILLETULO

Helsingin Sanomat julkaisi 16.1.2022 artikkelin ”Aiheetonta viivytystä”, johon oli kerätty esimerkkejä seksuaalirikosten ja lähisuhdeväkivallan esitutkinnoissa ilmenneistä ongelmista. Tutkin tämän jälkeen omana aloitteenani poliisin menettelyä seksuaalirikosten ja lähisuhdeväkivallan esitutkinnoissa ja ennen kaikkea sitä, onko esitutkinnot toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavalla ilman aiheetonta viivytystä.

Asiassa 23.11.2022 antamassani päätöksessä ([OKV/325/70/2022](#)) määräsin esitutkinnan toimitettavaksi Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen rikoskomisario A:n vastuulla olleiden esitutkintojen viivästymisestä.

SELVITYS

Valtakunnansyyttäjän toimiston poliisirikosten käsittely-yksikköön 23.11.2022 osoittamani tutkintapyyntöni perusteella toimitettiin syyttäjän johtama esitutkinta. Esitutkintapöytäkirja 5500/R/56952/22 saapui oikeuskanslerinvirastoon 29.2.2024. Olen 4.4.2024 päivättyssä lisätutkintapyyntöni pyytänyt selvittämään tarkemmin muun ohella sitä, mitä toimenpiteitä tutkinnanjohtaja oli tehnyt esitutkintojen valvonnassa ja ilmeneekö näitä esimerkiksi tutkintamuistioiden kirjauksista.

Esitutkintapöytäkirjat (5500/R/56952/22, 5500/R/56952/22/Li1, 1225/R/483/25, 1225/R/483/25/Li1, 1225/R/485/25, 1225/R/485/25/Li1, 1225/R/487/25, 1225/R/487/25/Li1, 1225/R/490/25, 1225/R/490/25/Li1) saapuivat oikeuskanslerinvirastoon syyteharkintaa varten 17.6.2025.

Esitutkintapöytäkirjoissa Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen rikoskomisario A:ta on kuultu epäiltynä syyllistymisestä tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen 5.7.2017-25.4.2022. Lisäksi esitutkinnoissa on kuultu virkavelvollisuuden rikkomisesta epäiltynä rikostutkintasektorin sektorinjohtajaa. Arvioin tässä päätöksessä rikoskomisario A:n menettelyä.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Rikoslain 40 luvun 10 §:n mukaan, jos virkamies virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen tai sakkoon.

Rikoslain 3 luvun 7 §:n mukaan tekijän menettely on huolimatonta, jos hän rikkoo olosuhteiden edellyttämää ja häneltä vaadittavaa huolellisuusvelvollisuutta, vaikka hän olisi kyennyt sitä noudattamaan (tuottamus).

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä.

Esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä.

Esitutkintalain 2 luvun 2 §:n mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja, jona toimii pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Esitutkintalain hallituksen esityksessä on todettu, että vaikka tutkija varsinaisesti huolehtii tutkintatoimenpiteistä, tutkinnanjohtajan velvollisuuksiin kuuluu valvoa sitä, että esitutkinta suoritetaan ilman aiheetonta viivytystä. Valvonta edellyttää asioiden käsittelyn riittävän tehokasta seuranta, jota ei tule jättää pelkästään tutkijoiden oman ilmoituksen varaan. Vuoden 2010 hallituksen esityksessä on todettu, että tehokkaaseen seurantaan on nykyään jo pääosin riittävät mahdollisuudet automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ([HE 222/2010 vp](#) s. 189).

Esitutkintojen viivästymisestä on laaja ylimpien laillisuusvalvojien, valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisukäytäntö. Siinä on todettu, että esitutkinnalle tai esitutkinnan aloittamista koskevan ratkaisun tekemiselle ei voida asettaa enimmäisaikaa, vaan hyväksyttävää aikaa on arvioitava huomioon ottaen asian laatu, laajuus sekä yksilölliset erityispiirteet. Myös esitutkintalain hallituksen esityksessä on todettu, että esitutkinnan asianmukainen kesto yksittäistapauksessa riippuu asian erityispiirteistä, muun ohessa sen laadusta ja laajuudesta ([HE 222/2010 vp](#) s. 189).

Poliisin laiminlyönti toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivästystä on johtanut oikeuskäytännössä myös virkarikossyytteisiin.

Itä-Suomen hovioikeus tuomitsi 16.3.2000 asiassa E 99/416 antamassaan tuomiossa kihlakunnan poliisilaitoksen poliisipäällikön, tutkinnanjohtajan ja tutkijan tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta. Esitutkinnan toimittaminen oli viivästynyt 17 tapauksessa, joista suurimman osan syyteoikeus oli päässyt vanhentumaan. Syytteen mukaan rikosten vähäisyyttä vastaan puhuivat asiassa tutkimatta jääneiden epäiltyjen rikosten suuri määrä, niissä epäiltyjen taloudellisten väärinkäytösten suuruus, asianomistajien korvausvaatimukset ja muutkin selvittämistä vaatineet seikat. Rangaistuksena hovioikeus tuomitsi virkamiehille varoitukset.

Syyskuussa 2007 Lapin käräjäoikeus tuomitsi tutkinnanjohtajana toimineen ylikonstaapelin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta tämän laiminlyötyä esitutkintojen viivytyksettömän toimittamisen. Myös toisen syytteessä olleen ylikonstaapelin syyksi käräjäoikeus luki tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen, mutta jätti hänet kuitenkin rangaistukseen tuomitsematta. Tapauksen käsittelyvaiheita ja käräjäoikeuden tuomiota on selostettu [eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa vuodelta 2007](#) (s. 111-113).

Turun hovioikeuden 21.5.2021 asiassa R 20/1742 antamassa tuomiossa tutkinnanjohtajaa koskeneet syytteet hylättiin. Hovioikeus totesi tutkinnanjohtajan laiminlyöneen esitutkinnan toimittamisen kuudessa asiassa, mutta katsoi laiminlyöntien olleen siten vähäisiä, ettei tuottamuksellisen virkavelvollisuuden tunnusmerkistö täyttynyt. Vähäisyysarvioinnissaan hovioikeus antoi merkitystä sille, että laiminlyönnit olivat vuositasolla yksittäisiä ja tutkinnanjohtajan kokonaistyömäärään nähden niitä oli vähän. Hovioikeus myös totesi, ettei yhdenkään laiminlyönnin osalta

ollut selvitystä siitä, että laiminlyönnistä olisi aiheutunut todellista vahinkoa tai haittaa asianosaisille.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1 artiklan mukaan sopimuspuolet takaavat jokaiselle lainkäyttövaltaansa kuuluvalla tämän yleissopimuksen I osassa määritellyt oikeudet ja vapaudet. Sopimuksen 3 artiklan mukaan ketään ei saa kiduttaa, eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on todennut 1 artiklan mukaisen velvollisuuden yhdessä 3 artiklan kanssa velvoittavan valtioiden ryhtymään toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvia henkilöitä ei kohdella kaltoin, mukaan lukien yksityishenkilöiden tekemä kaltoinkohtelu. EIT on todennut valtioilla olevan 3 artiklaan perustuvia positiivisia velvoitteita säätää tehokkaat rikosoikeudelliset säännökset raiskauksista ja soveltaa niitä käytännössä tehokkaiden tutkinta- ja syytetoimien avulla. EIT on useissa tapauksissa todennut valtion loukanneen 3 artiklaa, mikäli tutkinta ei ole täyttänyt niitä edellytyksiä, jotka johtuvat valtion positiivisista velvoitteista tutkia tehokkaasti raiskaus ja seksuaalinen hyväksikäyttö ja rangaista niistä (esimerkiksi [I.P. v. Moldova, 28.4.2015](#), § 30-32, kooste tapauksista [ECHR Factsheet, Violence against women](#), October 2024. s. 4-11).

Menettely suoritettujen esitutkintojen perusteella

Esitutkinnoissa on selvitetty yhteensä viiden esitutkinnan viipymistä.

- 1) Esitutkintapöytäkirjoissa 1225/R/487/25 ja 1225/R/487/25/Li1 on käsitelty Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella tutkinnassa olleen esitutkinnan 5560/R/31405/17 viipymistä.

Rikosilmoitus oli kirjattu 5.7.2017. Rikoskomisario A on toiminut tutkinnanjohtajana siitä alkaen.

Epäilty rikos on koskenut lapseen kohdistunutta pahoinpitelyä. Rikoskomisario A on tehnyt 7.4.2022 päätöksen jättää asian syytteeseen saattamatta, koska rikos on vanhentunut. Syyte-oikeus oli vanhentunut 27.1.2022. Rikoksen uhrina olleelle lapselle ei haettu edunvalvojaa esitutkintalain 4 luvun 8 §:n mukaisesti, vaikka toinen lapsen vanhemmista on ollut rikoksesta epäiltynä.

Esitutkintalain 4 luvun 8 §:n mukaan tuomioistuimen on määrättävä alle 18-vuotiaalle asianosaiselle tai muulle kuulusteltavalle esitutkintaa varten edunvalvoja valvomaan huoltajan, edunvalvojan tai muun laillisen edustajan sijasta lapsen etua asiassa, jos on perusteltua syytä olettaa, että huoltaja tai muu edustaja ei voi puolueettomasti valvoa lapsen etua ja jos edunvalvojan määrääminen ei ole selvästi tarpeetonta. Tutkinnanjohtajan on tarvittaessa tehtävä tuomioistuimelle hakemus edunvalvojan määräämisestä.

Esitutkinnassa rikoksesta epäiltynä kuultu rikoskomisario A on myöntänyt syyteoikeuden vanhentuneen, vaikka tutkinnan alkutoimet oli tehty jo kolme vuotta ennen syyteoikeuden vanhentumista. A on todennut työmäärän olleen kyseisenä aikana sellainen, että esitutkintoja ei ole saatu joutuisasti suoritettua. Lisäksi A on myöntänyt, että edunvalvojan sijaisen hakeminen olisi tullut tehdä. A:n mukaan kyseisessä asiassa tutkija ei huomannut esitellä asiaa hänelle ja asia oli jäänyt hoitamatta.

Esitutkintaa ei ole toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavoin ilman aiheetonta viivästystä. Esitutkinnassa ei ollut tehty toimenpiteitä 4/2019 jälkeen ja epäillyn lapseen kohdistuneen pahoinpitelyn syyteoikeus on vanhentunut 1/2022. Poliisiasian tietojärjestelmän kirjausten perusteella asialla ei ole ollut edes tutkijaa 1.7.2021 jälkeen.

Asianomistajana olleen lapsen edunvalvojan sijainen on esitutkinnassa esittänyt rangaistus- ja korvausvaatimuksen esitutkinnan keston ja siitä johtuneen syyteoikeuden vanhentumisen perusteella. Edunvalvoja on tuonut esille kyseessä olleen lapseen kohdistunut epäilty pahoinpitely lähisuhteessa, joten asian selvittämiseksi joutuisasti on ollut erityisen painavat perusteet.

2) Esitutkintapöytäkirjoissa 1225/R/485/25 ja 1225/R/485/25/Li1 on käsitelty esitutkinnan viipymistä asiassa 5560/R/66303/18

Epäiltyä raiskausta koskeva tutkintapyyntö oli tehty 12.12.2018. Syyttäjä on 15.3.2023 päättänyt tutkinnanjohtajan esityksen perusteella lopettaa esitutkinnan. A on toiminut tutkinnanjohtajana 29.12.2018 alkaen.

Poliisi oli ollut puhelimitse yhteydessä asianomistajaan 28.12.2018. Rikoskomisario A on esitutkinnassa kertonut, että tämän jälkeen asianomistajaa on yritetty tavoittaa, mutta siinä ei onnistuttu pitkään aikaan. A ei ole tarkemmin kertonut, miten asianomistajaa olisi pyritty tavoittamaan tai mihin hänen muistikuvansa perustuvat.

A:n kertomista yhteydenottoyrityksistä ei ole esitutkinnassa ilmennyt selvitystä. Tutkintapäiväkirjasta tai tutkintailmoituksesta ei ilmene merkintöjä A:n kertomista asianomistajan tavoittamisyrityksistä vuosina 2019-2022. Epäselväksi on jäänyt, miksi poliisi ei olisi onnistunut tavoittamaan asianomistajaa, kun oli hänen kanssaan keskustellut jo kerran aiemmin. Asianomistaja ei ole ollut haluton selvittämään asiaa. Päinvastoin, hän on kertonut olleensa ärsyyntynyt siitä, että poliisilla asian hoitaminen oli kestänyt kauan. Asianomistaja on kertonut, ettei hän ole kuullut asiasta ennen kuin kesällä 2022, jolloin poliisi kuulusteli hänet henkilökohtaisesti läsnä ollen.

Poliisiasian tietojärjestelmän perusteella asia on ollut ilman tutkijaa 1.7.2021-20.3.2022. Tutkinta on käynnistynyt maaliskuussa 2022, kun asialle on tullut uusi tutkija. Kirjauksista ei ilmene,

että hänellä olisi ollut missään vaiheessa vaikeuksia tavoittaa asianomistajaa. Lisäksi tutkijan ensimmäisenä toimenpiteenä kirjausten perusteella ei ole ollut yhteydenotto asianomistajaan, vaan palaveri tutkinnanjohtajan kanssa ja erään asiakirjan pyytäminen. Näiden tutkintatoimenpiteiden eteneminen ei ollut edes riippuvainen asianomistajan tavoitettavuudesta.

Esitutkinnassa hankitun selvityksen perusteella ei ole näyttöä siitä, että epäiltyä raiskausta koskevassa esitutkinnassa olisi tehty mitään toimenpiteitä 1/2019–3/2022 välisenä aikana. Esitutkintaa ei ole toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavoin ilman aiheetonta viivästystä.

Asianomistaja on esitutkinnassa kertonut olleensa ärsyyntynyt siitä, että asiaan ei ole tullut selvyyttä ja sen hoitaminen on kestänyt kauan. Hän ei ole kuitenkaan esittänyt poliisia kohtaan vaatimuksia tutkinnan viivästymisestä.

3) Esitutkintapöytäkirjoissa 1225/R/490/25 ja 1225/R/490/25/Li1 on käsitelty esitutkinnan viivymistä asiassa 5560/R/64884/18

Epäiltyä raiskausta koskeva tutkintapyyntö oli tehty 7.12.2018. Tutkintapyyntö on tehnyt rikoksen uhrina ollut 17-vuotias. A on toiminut tutkinnanjohtajana 9.12.2018 alkaen. A on tehnyt 6.4.2022 päätöksen keskeyttää esitutkinta.

Poliisi oli puhuttanut asianomistajaa rikosilmoituksen kirjaamisen yhteydessä joulukuussa 2018. Tutkintailmoitukseen ja tutkintamuistioon tehtyjen kirjausten perusteella esitutkinnassa ei ole tehty mitään toimenpiteitä tämän jälkeen ennen maaliskuuta 2022. Toisaalta tutkinnanjohtajan tekemään keskeyttämispäätökseen on kirjattu asianomistajan ilmoittaneen jo vuonna 2020, ettei halua palata asiaan. Kyseinen kirjaus viittaisi siihen, että jonkinlainen yhteydenotto olisi ollut myös vuoden 2020 aikana.

Selvää joka tapauksessa on, että esitutkintaa ei ole toimitettu lain edellyttämällä tavoin viivyttysettömästi. Kyse on ollut epäilystä raiskauksesta. Esitutkinta on ollut rikoskomisario A:n tutkinnanjohtajuudessa 1/2019-2/2022 välisen ajan ilman mitään muita toimenpiteitä kuin mahdollisesti yksi yhteydenotto asianomistajaan. Esitutkintaa ei ole toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavoin ilman aiheetonta viivästystä.

A on kertonut keskustelleensa tutkijan kanssa säännöllisesti jutun eteenpäin saattamisesta, mutta näitä ei tullut kirjattua tutkintamuistioon.

Esitutkinnan perusteella epäselväksi jää kuitenkin se, mitä määräyksiä A olisi tutkijoille antanut. Poliisiasian tietojärjestelmän kirjausten perusteella asialle ei ollut edes määrätty tutkijaa 1.7.2021-20.3.2022 välisenä aikana.

Rikosilmoituksen tehnyt asianomistaja on esitutkinnassa ilmoittanut poliisilta kestäneen kauan ennen kuin häneen otettiin yhteyttä. Hän on kertonut antaneensa tuolloin poliisille palautetta, että asian hoitaminen oli kestänyt liian kauan. Asianomistaja on ilmoittanut, että hän ei enää halua palata ilmoittamaansa asiaan eikä hänellä ole vaatimuksia poliisin toiminnasta.

- 4) Esitutkintapöytäkirjoissa 5500/R/56952/22 ja 5500/R/56952/22/Li1 on käsitelty esitutinnan viipymistä asiassa 5560/R/10723/18.

Muun ohella törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ja raiskausta koskeva rikosilmoitus on kirjattu 1.3.2018. A on toiminut tutkinnanjohtajana 2.3.2018 alkaen.

Esitutkinta on saatettu syyttäjälle syyteharkintaan 25.1.2021. Esitutinnan toimittaminen kokonaisuudessaan kesti siten hieman alle kolme vuotta. Tämän jälkeen asiassa on tehty vielä syyttäjän pyytämät lisätutkinnat.

Tutkintapyynnössäni olin pyytänyt kiinnittämään huomiota siihen, että alustavien tietojen perusteella esitutkinnassa olisi ollut vuoden mittainen ajanjakso ilman tutkinnan edistämistä.

Esitutkinnassa A on kertonut, että asianomistaja on kuultu 20.11.2018 ja uudelleen 18.6.2019. Rikoksesta epäilty kuultiin 27.10.2020. A on todennut, että näiden toimien välissä on aikaa kulunut, mutta hänen mukaansa poliisilla oli haasteita niin asianomistajan kuin myös epäillyn tavoittamiseksi.

Tutkintamuistion kirjauksista tai tutkintailmoituksesta ei ilmene epäonnistuneita yhteydenottoyrityksiä asianosaisiin. Lisäksi asianomistaja on kertonut olleensa rikosilmoituksen tekemisen jälkeen itse yhteydessä poliisiin ja myös avustajansa olleensa yhteydessä poliisiin. Tälläkään perusteella ainakaan asianomistajan tavoittamisessa ei ole voinut olla vaikeuksia.

Esitutkintaa ei ole toimitettu tältä osin esitutkintalain edellyttämällä tavoin ilman aiheetonta viivästystä, kun esitutkinnassa on ollut yli vuoden ajanjakso ilman tutkinnan edistämistä.

Rikosilmoituksen tehnyt asianomistaja on ilmoittanut vaativansa rangaistusta ja korvauksia esitutkinnan viivästymisestä.

- 5) Esitutkintapöytäkirjoissa 1225/R/483/25 ja 1225/R/483/25/Li1 on käsitelty esitutkinnan viipymistä 5560/R/42395/18

Epäilyä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva rikosilmoitus on kirjattu 17.8.2018. Asianomistajana ollut lapsi on kuulusteltu elokuussa 2018. Seuraavana päivänä poliisi on kuulustellut

myös erään toisen henkilön. Poliisi oli jättänyt asian avoimeksi sen varalta, että kansalaisilta tulisi vihjeitä. A on todennut, että esitutkinnan keskeyttämis päätös oli tehty vuoden 2018 loppupuolella, mutta se oli jäänyt kirjaamatta.

Rikoskomisario A on tehnyt 6.4.2022 päätöksen keskeyttää esitutkintalain 3 luvun 13 §:n nojalla esitutkinnan, koska päätöksen perustelujen mukaan asiassa ei ole saatu rikoksesta epäillyn henkilöllisyyttä selville.

Asianomistajan edunvalvoja ei ole kokenut esitutkinnan keskeyttämis päätöksen viipymisen aiheuttaneen haittaa eikä hänellä ole asiassa vaatimuksia.

Arviointi

Esitutkintojen toimittamisen viivytyksettömyys

Määräämäni esitutkinta on koskenut viiden rikosasian esitutkinnan viivästymistä. Näitä esitutkintoja ei ole toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavoin ilman aiheetonta viivästystä. Erityisen vakavina pidän esitutkintojen viivästymisiä asioissa 1-3.

Ensimmäisessä asiassa esitutkinnan viivästyminen on johtanut siihen, että lapseen kohdistuneen epäillyn pahoinpitelyn syyteoikeus on vanhentunut. Syyteoikeus oli vanhentunut, vaikka merkittävät tutkintatoimenpiteet oli tehty kolme vuotta ennen syyteoikeuden vanhentumista. Lisäksi lapselle ei ollut haettu esitutkintaan edunvalvojan sijaista.

Toisessa ja kolmannessa asiassa kyse on ollut raiskauksista, eli vakavasta epäilystä rikoksesta. Kummassakaan asiassa edes asianomistajaa ei kuulusteltu kolmen vuoden aikana.

Myös neljännessä asiassa kyse on ollut epäilystä vakavasta seksuaalirikoksesta ja esitutkinnan aikana on ollut merkittävä ajanjakso ilman toimenpiteitä. Esitutkintaa ei ole tältä osin toimitettu lain edellyttämällä joutuisuudella. Tämä esitutkinta oli kuitenkin saatu toimitettua loppuun ja saatettua syyttäjälle syyteharkintaan. Esitutkinnan toimittaminen kesti kokonaisuudessaan noin kolme vuotta, mikä on pitkä aika. Asia on ollut kuitenkin laadultaan tavanomaista vaativampi ja edellyttänyt muun ohella useiden todistajien kuulemista.

Myös viidennessä asiassa kyse on ollut epäilystä lapseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta. Esitutkintatoimenpiteet oli alkuvaiheessa suoritettu sinänsä pikaisesti ja epäilty oli jäänyt tuntemattomaksi. Esitutkintaa ei ole kuitenkaan lopulta toimitettu lain edellyttämällä joutuisuudella, sillä esitutkinnan keskeyttämis päätös oli laadittu ja lähetetty asianosaisille vasta useita vuosia

sen jälkeen, kun tutkinnanjohtaja oli päätöksensä jo tehnyt. Se, että päätös on tutkinnanjohtajalla jossain muodossa luonnoksena, ei ole virkavelvollisuuden toteutumisen kannalta luonnollisestikaan riittävää.

Esitutkintoja ei ole edellä mainituin osin toimitettu esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 edellyttämällä tavalla ilman aiheetonta viivytystä.

Tutkinnanjohtajan virkavelvollisuus ja sen noudattaminen

Esitutkintalain 2 luvun 2 §:n mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja, jona toimii pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Vaikka tutkija varsinaisesti huolehtii tutkintatoimenpiteistä, tutkinnanjohtajan velvollisuuksiin kuuluu valvoa sitä, että esitutkinta suoritetaan ilman aiheetonta viivytystä. Valvonta edellyttää asioiden käsittelyn tehokasta seurantaa eikä sitä tule jättää pelkästään tutkijoiden oman ilmoituksen varaan. Viime kädessä vastuun esitutkinnan joutuisasta toimittamisesta kantaa esitutkintaa johtava tutkinnanjohtaja.

Ensisijaisesti vastuu esitutkintojen viivästymisistä kohdistuu tutkinnanjohtajana toimineeseen rikoskomisario A:han.

Tutkinnanjohtajan huolimattomuus

Kun edellä on todettu, että rikoskomisario A:n johdolla esitutkintoja ei ole toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavoin ilman aineetonta viivästystä, seuraavaksi on arvioitava kysymystä, onko A:n menettely ollut huolimaton.

Rikoslain 40 luvun 10 §:n mukaan rangaistavaa on huolimattomuudesta tapahtuva virkavelvollisuuden rikkominen. Rikoslain 3 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan tekijän menettely on huolimaton, jos hän rikkoo olosuhteiden edellyttämää ja häneltä vaadittavaa huolellisuusvelvollisuutta, vaikka hän olisi kyennyt sitä noudattamaan.

Rikoslain 3 luvun 7 §:n esitöiden mukaan toiminnan järjestäminen siten, että riskejä ei enää toiminnan kestäessä voidakaan havaita tai hallita, ei poista tuottamusvastuuta. Toisaalta tekijältä on voinut puuttua tilaisuus menetellä huolellisesti, jos tekijän kokemuseräisen ja ammatillisen tiedon perusteella ei ollut mitään perusteltua syytä epäillä riskejä ja jos normaalilla tavalla huolellinenkaan toimija ei olisi havainnut riskejä ([HE 44/2002 vp](#) s. 96–97).

Esitutkintojen johtamista ja valvomista koskevista toimintatavoistaan A on kertonut, että hänellä on ollut tapana keskustella tutkijoiden kanssa jutun etenemisestä ja antaa heille ohjeita ja neuvoa, kuinka edetään. Lisäksi yli 540-päivää avoinna olleissa jutuissa hän on kertomansa mukaan pyytänyt tutkijoita kiirehtimään asian kanssa. Lisäksi A on kertonut käyttäneensä poliisi-asian tietojärjestelmästä saatavaa juttuseurantaa.

Tutkintamuistioihin ei ole kirjattu A:n antamia määräyksiä, ohjeita tai neuvoja. A:n kertomista toimenpiteistä ei ole muutoinkaan kirjallista dokumentointia. Osin tästäkin syystä A:n kertomat toimenpiteet ja toimintatavat valvonnastaan jäävät yleisluonteisiksi, kun esitutkintoja tutkitaan tarkemmin.

Epäiltyjä raiskauksia koskeville asioille 2-3 ei ollut poliisi-asian tietojärjestelmän kirjausten perusteella edes määrätty tutkijaa 1.7.2021-20.3.2022 välisenä aikana. Kun tutkijaa ei ole ollut, A ei ole voinut kertomallaan tavalla pyytää tutkijaa kiirehtimään asiaa. Epäiltyä raiskausta koskevat esitutkinnat olivat olleet tuossa vaiheessa tutkinnassa pian kolme vuotta ilman, että edes asianomistajaa olisi kuulusteltu.

Asiassa 1 syyteoikeus puolestaan vanhentui, vaikka tutkintatoimia oli tehty huomattavasti ennen syyteoikeuden vanhentumista. Asialla ei ollut myöskään tutkijaa puolen vuoden aikana ennen syyteoikeuden vanhentumista. Tässäkään asiassa A ei ole voinut kertomallaan tavalla tuolloin pyytää tutkijaa kiirehtimään asiaa.

Esitutkinnassa A on tuonut esille, että hänen johdollaan esitutkintoja on saatettu hyvällä lukumäärällä loppuun ruuhkautuneessa tilanteessakin. Se, että virkamies on hoitanut muita virkatehtäviään asianmukaisesti, ei poista hänen toisessa asiassa tekemäänsä virheellisyyttä tai huolimattomuutta. Esitutkintojen valvontaa ei ole myöskään voinut toteuttaa vain saapuneiden ja päättäneiden asioiden kokonaislukumääriä tarkastelemalla, sillä yksittäiset rikosasiat ovat laadultaan hyvin erilaisia. Vaikka poliisilain ja esitutkintalain säännökset sallivat asioiden laatuun ja laajuuteen perustuvan priorisoinnin, ne eivät oikeuta jättämään tehtäviä kokonaan hoitamatta.

Poliisilaitoksella on ollut 1.1.2018 alkaen voimassa ohje rikostutkinnan priorisointiin sekä tutkinnassa olevien rikosilmoitusten seurantaan. Ohjeen tarkoitus on ollut siinä todetun mukaisesti selkeyttää ja yhdenmukaistaa poliisilaitoksen rikostutkinnan priorisointia, seurantaa ja näihin liittyviä toimenpiteitä. Kaikki tässä päätöksessä käsitellyt tapaukset olivat laadultaan sellaisia, jotka olivat priorisointiohjeessa luokiteltu 1-tasolle.

Esitutkinnassa A on myöntänyt, että hän ei ollut laatinut ohjeen mukaisella tarkkuudella raportointia yli 540 vuorokautta tutkinnassa olleista jutuista. Ohjeen mukaan kolmannesvuosittain laadittavassa raporteissa olisi tullut ilmetä muun muassa selvitys jutun avoinna olemisen syistä

ja arvioitu valmistumisaika. Viimeistään ohjeen mukaista raportointia tehdessään A:lla olisi ollut mahdollisuus havaita näiden esitutkintojen merkittävät viivästymiset ja niiden syyt.

A on todennut, että hän ei ole kyennyt / ehtinyt tekemään vaadittavaa raporttia. Ensisijaisesti tiedot raporttiin olisivat koonneet kuitenkin ilmeisesti muut henkilöt. Poliisilaitoksen ohjeessakin todetaan, että raportin laatii excel-taulukkomuodossa tutkintasihteeri. Tutkinnanjohtajan olisi tullut pyytää tiedot tutkintojen tilanteesta ja aikatauluista raportteihin tutkijoilta. Keskeistä on, että raportoinnin tarkoitus on ollut toimia tukena tutkinnanjohtajan omalla seurannalla ja valvonnalla. Kun A on tiennyt työtilanteen olleen ruuhkautunut, esitutkintojen järjestelmällinen seuranta, toimiva työnjako, tehtävien delegointi ja niiden seuranta olisi ollut erityisesti tarpeen.

Lisäksi merkittävää on, että raportissa ei ole ollut tarkoituskaan listata kaikkia tutkinnanjohtajan vastuulla olevia asioita vaan ainoastaan ne, joiden tutkinta oli jo kestänyt yli 540 vuorokautta. Esitutkinta-aineistoon on liitetty asiakirja ”Avoimet 540, 2020”, johon on koottu A:n vastuulla olleita yli 540 vuorokautta avoinna olleita asioita. Kyseinen listaus kuvaa siten A:n vastuulla olleiden vanhempien esitutkintojen tilannetta jossain vaiheessa vuotta 2020. Listauksessa A:lla on yli 540 vanhoja juttuja yhteensä 60-70. Kyse ei tämän asiakirjan perusteella ole ollut siten sadoista tai tuhansista jutuista, vaan tällaisen vanhimpien asioiden juttumäärän seuranta olisi ollut poliisilaitoksen ohjeen mukaisella excel-taulukolla hallittavissa. Huomioitavaa on sekin, että listauksella on vain muutamia vuonna 2017 vireille tulleita esitutkintoja.

Kaiken kaikkiaan esitutkintojen perusteella epäselväksi on jäänyt, mitä tutkinnanjohtajana toiminut A oli tutkijoiden kanssa käymiensä keskustelujen lisäksi tehnyt tutkinnan kohteina olleiden viiden esitutkinnan joutuisuuden valvomiseksi. Jälkikäteen voi todeta, että ruuhkautuneessa tilanteessa, esitutkintojen viivästyessä ja tutkijoiden vaihtuessa erityisen tärkeää olisi ollut esitutkintojen järjestelmällinen ja dokumentoitu seuranta, jota poliisilaitoksen oman ohjeen mukainen menettelytapa olisi edellyttänyt. Kun A ei ole ohjeen tarkkuudella raportointia tehnyt, hän on ottanut riskin siitä, että esitutkintojen seuranta ja valvonta epäonnistuvat.

Esitutkintojen perusteella A oli jättänyt seurannan pitkälti tutkijoiden ilmoitusten ja kirjaamatta jääneiden keskustelujen varaan. Tähän oli vaikuttanut osaltaan A:n työtilanne ja myöskin ilmeisesti se, että tällä tavoin hän oli toiminut aiemminkin. Näin toimien hän ei ollut käyttänyt hänelle esihenkilönä kuuluvia työnjohdollisia ja töiden järjestämiseen liittyviä mahdollisuuksiaan. Poliisilaitoksen priorisointiohjeistuksen voi katsoa sitä myös edellyttävän. A:n huolellisuusvelvollisuutta esitutkintojen valvonnassa korostaa myös se, että esitutkintojen johtaminen ja joutuisuuden valvominen kuuluvat tutkinnanjohtajan tehtävien ydinalueeseen.

Johtopäätöksenäni totean, että tutkinnanjohtajana toiminut A on huolimattomuuttaan rikkonut virkavelvollisuutensa laiminlyömällä tutkinnanjohtajana valvoa sitä, että edellä selostetut esitut-

kinnat suoritetaan ilman aiheetonta viivytystä. A:n huolimattomuuteen esitutkintojen valvon-
nassa ja seurannassa on osaltaan myötävaikuttanut hänen työmääränsä ja henkilökohtaiset
olosuhteet, joiden merkitystä arvioin teon vähäisyysarvioinnissa.

Teon vähäisyyden arvioinnista

Seuraavaksi arvioitavana on se, ylittääkö tutkinnanjohtajana toimineen rikoskomisario A:n
epäilty teko rikoslain 40 luvun 10 §:n tunnusmerkistössä säädetyn vähäisyyskynnyksen vai onko
se tunnusmerkistössä mainitulla tavalla huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja
muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Tuottamuksellisten virkarikosten rangaistavuuden perusteita ja tarvetta pohdittiin virkarikoslain-
säädännön uudistuksen yhteydessä. Hallituksen esityksessä ([HE 58/1988 vp](#), s. 19) on todettu
muun ohella, ettei rangaistavuuden ulottaminen vähäisiin, lähinnä määrättyä menettelytapaa
koskevien säännösten rikkomuksiin, joilla ei ole viran asianmukaisen hoidon tai yksityisten etu-
jen kannalta mainittavampaa merkitystä, ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi siinä on todettu (s.
65), ettei säännöksillä ole tarkoin määriteltävissä, milloin virkavelvollisuuden rikkomista voidaan
pitää vähäisenä, ja että tämän arvioiminen jää syyttäjäviranomaisen ja viime kädessä tuomiois-
tuimen harkittavaksi.

Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden
rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Ran-
gaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta
rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jää-
vät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangais-
tuksen tuomitsemista. Rikostunnusmerkistössä tarkoitettua virheellisen teon vähäisyyttä arvioi-
daan ottamalla huomioon teon tai laiminlyönnin haitallisuuden ja vahingollisuuden lisäksi myös
kaikki muut siihen liittyvät seikat kuten teon tai laiminlyönnin osoittama virkamiehen huolimatto-
muuden aste tekohetken olosuhteissa ([KKO 2022:31](#), kohta 8).

Oikeuskirjallisuudessa vähäisyysarvioinnista on todettu muun ohella, että vahingon tai haitan
syntymättä jääminen on keskeinen vähäisyysarvioon vaikuttava seikka. Toisaalta vahingon tai
haitan syntymättä jääminen tai niiden jääminen vähäisiksi ei välttämättä osoita virkavelvollisuu-
den rikkomista vähäiseksi, jos riski merkittävän vahingon tai haitan aiheutumisesta kuitenkin on
ollut huomattava. Virheellinen menettely voi myös ilmentää sellaista välinpitämättömyyttä suhtautu-
mista, että rangaistusvastuuseen saattaminen on perusteltua. Virheeseen on asianmukaista
suhtautua sitä ankarammin, mitä itsenäisemmät toimivaltuudet rikkojalla on. Merkitystä on luon-
nollisesti myös virkatehtävien laadulla: mitä tärkeämmästä asiasta on kyse, sitä suurempaa

tarkkuutta on perusteltua vaatia. Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen voidaan katsoa vähäiseksi lähtökohtaisesti helpommin kuin tahallinen (Frände et al.: Keskeiset rikokset, 2023, s. 1001-1002).

Esitutinnan viivätyksettömän toimittamisen laiminlyöntiä koskevien virkarikossyytteiden oikeuskäytännössä teon vähäisyyttä vastaan ovat puhuneet viivästyneiden esitutkintojen suuri määrä, tutkittavana olleiden epäiltyjen rikosten laatu ja se onko syyteoikeus päässyt vanhenemaan. Vähäisyyttä vastaan on puhunut myös se, jos virkamiehen huomiota on jo aiemmin kiinnitetty tutkintojen viipymiseen. Teon vähäisyyttä puoltavina seikkoina merkitystä on annettu merkitystä puolestaan sille, mikäli laiminlyönnit ovat olleet vuositasolla yksittäisiä ja tutkinnanjohtajan kokonaistyömäärään nähden niitä on ollut vähän. Vähäisyyttä on puoltanut myös se, mikäli laiminlyöntien osalta ei ollut selvitystä siitä, että niistä olisi aiheutunut todellista vahinkoa tai haittaa asianosaisille (Turun hovioikeus R 20/1742, Itä-Suomen hovioikeus E 99/416).

A:n menettelyn vähäisyys

A:n menettelyn vähäisyyttä vastaan puhuu ennen kaikkea se, että esitutkintojen johtaminen ja niiden joutuisuuden valvominen kuuluvat tutkinnanjohtajan tehtävien ydinalueeseen. Asianosaisilla on oikeus saada asiansa selvitettyksi kohtuullisessa ajassa. Esitutkintatoimien viipyminen vaikeuttaa asian selvittämistä ja on asianosaisille haitallista ja vahingollista. Tutkittavina olleissa tapauksissa kyse on ollut vakavista ja asianosaisille varsin merkityksellisistä rikosepäilyistä. Esitutkinnat ovat viivästyneet aiheettomasti usean vuoden ajan, jolloin A on toiminut niiden tutkinnanjohtajana.

Aiemmin todetulla tavalla erityisen vakavia ovat tapaukset 1-3. Tapauksessa 1 lapseen kohdistuneen epäillyn pahoinpitelyn syyteoikeus vanheni ilman hyväksyttävää syytä eikä lapselle ollut haettu esitutkintaan edunvalvojan sijaista, vaikka epäilty tekijä oli oma vanhempi. Lapsella ei ole ollut siten esitutkinnassa puolueetonta tahoa valvomassa hänen etuaan. Selvää on, että esitutkinnan viivästyemisestä ja syyteoikeuden vanhentumisesta on ollut aiheutunut asianomistajalle vahinkoa. Lapsen edunvalvojan sijaisena toimiva on esittänyt esitutkinnassa rangaistus- ja korvausvaatimuksen poliisin menettelystä.

Varsin vakavia ovat myös laiminlyönnit asioissa 2-3, joissa molemmissa on ollut kyse epäilystä raiskauksesta. Rikosilmoituksissa on ollut kyse arkaluonteisista aiheista ja vakavista rikosepäilyistä. Esitutkinnan viivästymiset erityisesti tämänkaltaisissa asioissa ovat omiaan heikentäneet asianomistajien luottamusta poliisin toimintaan. Inhimillisesti on varsin ymmärrettävää, mikäli nuoret asianomistajat eivät ole enää vuosia myöhemmin halunneet palata asioihin, joiden tutkimiseen poliisi ei ollut aiemmin osoittanut mielenkiintoa.

Vaikka asianomistajat eivät ole esittäneet vaatimuksia poliisin menettelyä kohtaan, he ovat ker-
toneet pettymyksestään asian kestoon. Asianosaisille aiheutuva huoli ja epävarmuus ovat myös
asian kestosta aiheutuvaa aineetonta vahinkoa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu-
käytännössä on katsottu, että oikeudenkäynnin viivästymisen perusteella korvattavia ovat myös
tällaiset aineettomat vahingot. Lisäksi ratkaisukäytännössä on katsottu, että myös kohtuuttoman
pitkään kestänyt esitutkinta on voinut merkitä ihmisoikeuden loukkauksen muodostavaa oikeu-
denkäynnin viivästymistä ([KKO 2011:38](#), kohta 13).

Arvioitaessa epäiltyjen raiskausten esitutkintojen merkitystä on syytä korostaa asianomistajien
aseman lisäksi myös yleisemmin rikosvastuun toteutumista. Raiskauksen rangaistusasteikko
on 1–6 vuotta vankeutta. Kyse on ollut siten vakavista rikosepäilyistä. Tällöin on erityisen mer-
kittävä intressi sille, että asia tutkitaan tehokkaasti. Seksuaalirikoksissa näyttö perustuu usein
pääosin henkilötodisteluun. Käsittelyn viipyminen haittaa tällaisessa asiassa todistelua ja sitä
kautta näytön arviointia erityisen merkittävästi.

Erityisesti edellä todetut seikat puhuvat siten tekojen vähäisyyttä vastaan.

A:n menettelyn vähäisyyttä puoltavia seikkoja arvioitaessa lähtökohtana voidaan puolestaan
todeta, että asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä hänen rikkoneen virkavelvollisuuksiaan tahal-
lisesti tai suhtautuneen virkavelvollisuuksiinsa sinänsä välinpitämättömästi. Edellä todetuin ta-
voin asiassa on ollut kyse hänen huolimattomuudestaan esitutkintojen viivytyksettömyyden seu-
rannan ja valvonnan järjestämisessä. Tästä lähtökohdasta voi päätyä katsomaan tuottamuksel-
lisen virkavelvollisuuden rikkomisen helpommin vähäiseksi kuin tahallisen teon.

Vahingon tai haitan syntymättä jääminen on keskeinen vähäisyysarvioon vaikuttava seikka. Esi-
tutkintojen viivästymisellä loukattu keskeinen oikeushyvä, viranomaistoiminnan asianmukai-
suus ja sitä kohtaan tunnettava luottamus, ei ole välittömästi sidoksissa viipymisestä yksittäis-
tapauksessa syntyneeseen vahinkoon. Sitä voi olla ylipäättään vaikea arvioida. Selvää on, että
esitutkintatoimien viipyminen vaikeuttaa asian selvittämistä ja on siten haitallista ja vahingollista.
Erityisesti seksuaalirikokset ovat laadultaan sellaisia, että riski merkittävän vahingon tai haitan
aiheutumisesta on huomattava, mikäli esitutkintatoimenpiteet viivästyvät. Näiden rikosten sel-
vittämättä jättäminen romuttaa myös rikosoikeusjärjestelmän ja viranomaistoiminnan uskotta-
vuutta.

Toisaalta vaille merkitystä ei voi vakavimmissakaan viivästymisissä jättää sitä, että epäiltyjen
rikosten syyteoikeudet asioissa 2-3 eivät esitutkintojen aikana lopulta vanhentuneet. Toisessa
asiassa syyttäjä on 15.3.2023 tutkinnanjohtajan esityksestä lopettanut esitutkinnan asiassa
suoritettujen useiden kuulustelujen jälkeen ja toisessa asiassa tutkinnanjohtaja oli 6.4.2022 kes-
keyttänyt esitutkinnan sen jälkeen, kun asianomistajaa oli kuulusteltu. Kummassakaan asiassa

ei ole tehtävissä suoraan sellaista johtopäätöstä, että tapahtumat olisi välttämättä saatu selvitettyä ratkaisevasti paremmin, vaikka tutkintatoimenpiteet olisi tehty joutuisasti. Lopulta ainoastaan yhdessä tutkittavana olleessa asiassa (asia 1) esitutkinta oli kestänyt niin kauan, että epäilyn rikoksen syyteoikeus oli jo esitutkinnan aikana vanhentunut eikä asianomistajalla olisi ollut tämän seurauksena mahdollisuutta käyttää toissijaista syyteoikeuttaan.

Vähäisyysarvioinnin kannalta poliisilaitoksella käsiteltyjen rikosasioiden kokonaismäärät eivät ole olennaisia. Asiassa arvioitavana ei ole muutoinkaan ollut yleisesti poliisilaitoksen rikostutkinnan työtilanne tai toimintatavat kyseisinä vuosina. A:n menettelyä arvioitaessa on kuitenkin huomioitava, että hänen työmääränsä oli ollut vuosina 2018-2022 muuttunut ja ruuhkautunut. Esitutkinnassa A on kertonut tarkemmin erityisesti vuodesta 2017 alkaen heikentyneestä tutkinnan tilanteesta, jolloin hän jäi ainoaksi tutkinnanjohtajaksi toimipaikalleen. Virkarikosoikeudellisesti teon vähäisyyttä arvioidaan ottamalla laiminlyönnin haitallisuuden ja vahingollisuuden lisäksi huomioon myös kaikki muut siihen liittyvät seikat kuten teon tai laiminlyönnin osoittama virkamiehen huolimattomuuden aste tekohetken olosuhteissa. A:n työmäärällä ja henkilökohtaisilla olosuhteillaan on merkitystä erityisesti arvioitaessa hänen huolimattomuutensa astetta tekohetken olosuhteissa.

A:n kertomaa työmäärän muutosta kuvaavat tilastot kyseisiltä vuosilta. Esitutkintapöytäkirjaan liitettyjen tilastojen mukaan (liite: Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen oikeusyksikön lausunto 16.11.2023) A:n vastuulla olevien tutkintailmoitusten määrä oli vuonna 2017 ollut yhteensä 800. Vuonna 2018 näiden määrä on ollut 1646 kappaletta ja vuonna 2019 yhteensä 3444 kappaletta. Vuonna 2020 määrä oli ollut 3323 kappaletta, vuonna 2021 yhteensä 2212 kappaletta ja vuonna 2022 yhteensä 1910 kappaletta. A:n nimissä syyttäjälle menneitä asioita oli vuonna 2017 ollut yhteensä 568 kappaletta, mutta vuosina 2019-2020 määrä on ollut yli 900 vuodessa. Vaikka kyseisistä tilastoista ei ilmene, kuvaavatko ne vireille tulleiden vai vireillä olleiden määrää, joka tapauksessa lukumäärät kertovat A:n työmäärän lisääntymisestä.

A on kertonut lisääntyneen työmäärän monenlaisista vaikutuksista työn hallintaansa ja henkilökohtaisiin olosuhteisiinsa. Osin samoista seikoista ovat kertoneet asiassa kuullut poliisilaitoksella toimineet virkamiehet. He ovat yhdenmukaisesti todenneet A:n olleen heidän näkemyksensä mukaan vastuuntuntoinen virkamies, joka oli yrittänyt tehdä kaiken eteen tulevan, vaikka on ollut työmääränsä johdosta aivan loppu. Viimeksi mainitusta teemasta A on toimittanut esitutkintaan myös yksityiskohtaisempaa salassa pidettävää selvitystä. Erityisesti keväällä 2020 esitutkintojen toimittamista vaikeutti osaltaan myös koronapandemian aiheuttama epävarmuus ja terveysturvallisuuden edellyttämät toimenpiteet.

Ruuhkautuneessa työtilanteessakin A:n olisi tullut organisoida esitutkintojen seuranta ja valvonta huolellisemmin. Kaiken kaikkiaan hänen huolimattomuutensa astetta tekohetken olosuhteissa ei ole kuitenkaan pidettävä erityisen korkeana ottaen huomioon myös hänen henkilökohtaisista olosuhteistaan toimitettu selvitys.

Tutkinnanjohtaja on virkansa puolesta velvollinen huolehtimaan asian joutuisasta käsittelystä riippumatta siitä, onko asiaan osallinen esimerkiksi tiedustellut tai kiirehtinyt asiansa käsittelyä. Asiassa ei ole kuitenkaan ilmennyt sellaista A:n menettelyn moitittavuutta tai huolimattomuuden astetta lisäävää, että esihenkilöt tai tutkijat olisivat kiinnittäneet hänen huomiota nimenomaan tässä päätöksessä käsiteltyjen esitutkintojen viipymisiin. Poliisilaitoksella näiden esitutkintojen viipymiseen kiinnitettiin tarkempaa huomioita vuonna 2022 tekemäni ja näitä esitutkintoja koskeneen selvityspyynnön seurauksena, jonka jälkeen esitutkinnoissa ryhdyttiin toimenpiteisiin. Poliisilaitoksella ei ole ollut huomauttamista A:n työsuoritteeseen ja hän oli saattanut vaikean työtilanteensa esihenkilöiden tietoon.

Laadultaan vakavan yksittäisenkin esitutkinnan viivytyksettömän toimittamisen laiminlyönti voi johtaa tutkinnanjohtajan virkarikosoikeudelliseen vastuuseen, sillä kyse on tutkinnanjohtajan selkeästä virkavelvollisuudesta. Oikeuskäytännössä teon virkarikosoikeudellista vähäisyyttä arvioitaessa merkitystä annettu kuitenkin myös laiminlyöntien lukumäärään suhteessa tutkinnanjohtajan kokonaistyömäärään. Nyt esitutkinnoissa on selvitetty viiden esitutkinnan toimittamisen viivästymistä. Suhteessa edellä kuvattuihin A:n vastuulla olleiden tutkintailmoitusten kokonaismäärään lukumäärää voidaan pitää vähäisenä.

Edellä esiintuotuja teon sekä vähäisyyttä että sitä vastaan puhuvia seikkoja punnitessani päädyn arvioissani lopulta siihen, että A:n menettely olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettulla tavalla vähäinen. Jätän näin ollen syytteen nostamatta.

Tutkinnanjohtajan menettelyn arvioinnissa tähdennän vielä lopuksi, että asiassa on käsitelty tapahtumia vuosina 2018-2022. Päätöksessä käsiteltyä esitutkintoja ei vielä tuolloin koskenut esitutkintalaissa säädetty nimenomainen kiireellisyysperuste. Tämän jälkeen esitutkinnan toimittamisaikaa koskevaa esitutkintalain 3 luvun 11 §:ä on muutettu.

Lokakuussa 2023 voimaan tulleen esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 3 momentin (136/2023) mukaan esitutkinta on toimitettava kiireellisesti, jos asianomistaja on alle 18-vuotias ja epäilty rikos on asianomistajaan kohdistunut seksuaalirikos tai asianomistajan henkeen, terveyteen, vapauteen, yksityisyyteen, rauhaan tai kunniaan kohdistunut rikos. Nykyisin osa tässä päätöksessä käsitellyistä esitutkinnoista olisi siten laissa nimenomaisesti säädetyn erityisen kiireellisyysperusteen alaisia. Näin ollen tämänkaltaiset esitutkintojen viivästymiset tulisivat arvioitavaksi entistä vakavampina virheinä.

Pidän myös tarpeellisenä korostaa sitä, että tutkinnanjohtajan menettelyä koskeva virkarikosoi-
keudellinen arviointi ei poista sitä tosiasiaa, että asioissa oli laiminlyöty toimittaa esitutkin-
nat ilman aiheetonta viivästystä. Viivästymiset ovat olleet poikkeuksellisen vakavia. Niiden laatuun
nähdessä katsonkin aiheelliseksi todeta seuraavaksi myös asianomistajien mahdollisuudesta
saada korvausta asioiden viivästymisestä.

Hyvitys

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja
ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viran-
omaisessa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus
kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin silloin, kun pääte-
tään häntä vastaan nostetusta rikossyyttestä.

Oikeuskansleri ei voi päättää vahingonkorvauksesta tai hyvityksestä.

Valtion vahingonkorvaustoiminnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan tuota lakia sovel-
letaan valtioon kohdistuvan vahingonkorvausvaatimuksen käsittelyyn, jos vaatimus perustuu
valtion viranomaisen virheeseen tai laiminlyöntiin taikka toimintaan, josta valtio vastaa tahalli-
suudesta tai huolimattomuudesta riippumatta. Kyseisessä pykälässä on erikseen tarkemmin
määritelty tilanteet, joihin tuota lakia ei sovelleta. Kuitenkin esimerkiksi esitutkin-
nan viipymiseen perustuvasta hyvityksestä päättäminen kuuluu Valtiokonttorin toimivaltaan.

Laillisuusvalvontakäytännössä on todettu, että myös oikeuskansleri voi tehdä esityksiä hyvityk-
sen maksamiseksi, vaikka valtioneuvoston oikeuskanslerista annetussa laissa ei ole samasa-
naista säännöstä kuin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 11 §:n 1 momentti
([OKV/710/1/2011](#)).

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklan mukaan jokaisella, jonka tuossa yleissopimuk-
sessa tunnustettuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava käytettävissään tehokas oi-
keussuojakeino kansallisen viranomaisen edessä siinäkin tapauksessa, että oikeuksien ja va-
pauksien loukkauksen ovat tehneet virantoimituksessa olevat henkilöt. Tässä artiklassa on
taattu oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoin ihmisoikeusloukkauksissa.

Ennakkoratkaisussa [KKO 2011:38](#) korkein oikeus piti kärsimyskorvauksen saamista esitutkin-
nan kohtuuttomasta kestosta mahdollisena siten siitä huolimatta, että lainsäädäntöömme ei si-
sälly asiaa koskevaa nimenomaista säännöstä. Korkein oikeus totesi, että esitutkin-
nan kohtuut-
tomasta kestosta voi sellaisenaankin aiheutua samankaltaista aineetonta vahinkoa kuin varsi-
naisen oikeudenkäynnin viivästymisestä. Korkeimman oikeuden mukaan estettä kysymyksessä

ollessa kanteessa tarkoitetun kärsimyskorvauksen tuomitsemiselle ei siten ollut, jos kantajaa koskeneen esitutinnan katsotaan kestäneen kohtuuttoman kauan.

Tässä päätöksessä käsittelyissä tapauksissa asianomistajat ovat esitutkinnoissa esittäneet vaatimuksia esitutkintojen viivästymisestä asioissa 1 ja 4. Asiassa 4 kysymys esitutinnan ja myös rikosprosessin myöhempien vaiheiden kestosta saattaa tulla arvioitavaksi tuomioistui-
messä vireillä olevan pääasian yhteydessä. Teen näin ollen hyvitysesityksen ainoastaan ta-
pauksessa 1.

Asiassa 1 lapseen kohdistuneen pahoinpitelyn syyteoikeus on vanhentunut asian oltua poliisissa vireillä yli neljä vuotta. Asiassa on menetelty sekä perustuslain 21 §:n että Euroopan neu-
voston ihmisoikeussopimuksen 6 (1) artiklan vastaisesti. Esitän, että Suomen valtio hyvittää
asianomistajalle tapahtuneen.

Viitaten valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettuun lakiin lähetän jäljennöksen tästä pää-
töksestäni Valtiokonttorille. Pyydän sitä ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin hyvitysesitykseni on
antanut aihetta.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Esitutkintoja ei ole toimitettu esitutkintalain 3 luvun 11 §:n edellyttämällä tavoin ilman aiheetonta
viivästystä. Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario A on
menetellyt huolimattomuuttaan lainvastaisesti laiminlyömällä esitutkintojen joutuisuuden riittä-
vän seurannan ja valvonnan. Lisäksi hän on menetellyt asiassa 1 lainvastaisesti, koska ei ollut
esitutkintalain 4 luvun 8 §:n edellyttämällä tavoin tehnyt hakemusta edunvalvojan määrää-
miseksi alle 18-vuotiaalle asianomistajalle, vaikka oli perusteltua syytä olettaa, että huoltajat
eivät voineet puolueettomasti valvoa lapsen etua.

Päätöksessäni kuvatuin perustein A:n menettelyä on pidettävä sen haitallisuus ja vahingollisuus
sekä muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen rikoslain 40 luvun 10 §:n tuotta-
muksellista virkavelvollisuuden rikkomista koskevan säännöksen tarkoittamalla tavalla vähäi-
senä. Jätän syytteen nostamatta, koska asiassa ei ole todennäköisiä syitä hänen syylistymi-
sestä epäiltyyn tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen tai muuhunkaan rikokseen.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkis-
yhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti
tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen
vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aihetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun säännöksen nojalla Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen rikoskomisario A:lle huomautuksen hänen lainvastaisesta menettelystään.

Hyvityksestä toteamani perusteella lähetän päätökseni Valtiokonttorille. Pyydän Valtiokonttoria ilmoittamaan minulle viimeistään 1.4.2026, mihin toimenpiteisiin esitykseni on antanut aiheutta.

Asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki